

Anarkismen i Lund

Kort historik

Staffan Jacobson

2019

ANARKISMEN I LUND – KORT HISTORIK.

Det sägs att anarkismen kom till Sverige kring 1866, men redan 1863 och 1864 gästades vi av *Michail Bakunin* med maka, som fick ett storartat mottagande av vänsterliberalen August Blanche med flera. Galamiddag och högtidstal. Statsministern var (nu som då) nervös för Rysslands reaktion, men på den tiden var gästfrihet gentemot utlänningar normen. *Peter Kropotkin* kom också på visit till Sverige något senare, 1871. *Emma Goldman* har också varit här, vilket vi återkommer till, och *August Strindberg* bodde här 1896-99.

De revolutionära Ungsocialisterna i Lund bildades 1902 av bl.a. redaktör *Gustaf Sjöström* och bokbindaren *C. Ek*, och hade strax efter bildandet 550 medlemmar, revolutionära socialdemokrater och anarkister. Man hade alltså ävenledes en cykelpatrull som åkte runt på landsbygden för att organisera exploaterade lantarbetare och sälja tidningen *Brand* (som hade en upplaga på hela 1,5 miljoner exemplar som mest vid denna tid). Ungsocialisterna var en stor folkrörelse med 378 lokalavdelningar över hela landet (fler än den mäktiga FNL-rörelsen på 1970-talet som hade drygt 200 lokalavdelningar). Lundaklubben hade möten och föredragsturnéer, bl.a. av *Hinke Bergegren*, man ordnade fester och konferenser och hade ett eget kafé, "Café Framtiden" på Skomakaregatan 1 (Stortorget). Man tryckte en egen tidning "Röda fanor" och en stor upplaga av egen subversiv sångbok. I Folkparken hade man sommarmöte under parollen "Död åt militarismen!"

En annan av medlemmarna var Karl Fernström (1882-1949). Som ung kom han i typograflära i Lund. Han kom där i kontakt med den socialistiska ungdomsrörelsen. Efter överflyttning till Malmö gick han med i den ungsocialistiska klubben där och blev mycket aktiv i denna. Journalist i *Arbetarens* redaktion 1922-49, arbetade dessförinnan som typograf. Han skrev också en omfattande historik om ungsocialismen i Sverige.

August Palm (som blev medlem i Första Internationalen 1873 och som hade agiterat i Lund sedan 1883) försvarade Ungsocialisterna och varnade för splittring i en artikel i partiorganet (som censurerades bort av partiledningen mot chefredaktörens vilja). Arbetarrörelsens revolutionära ungdom gillades inte av *Branting*. Men den högt aktade socialdemokraten *Bengt Lidforss* hade detta att säga speciellt om ungsocialisterna i Lund: "...som huvudsakligen rekryteras av unga arbetare, som genom sin personliga duglighet, sitt uppriktiga bildningsintresse, sin plikttrohet som fackföreningsmedlemmar o.s.v. dokumenterat sig som tillhörande den moderna arbetarklassens elit" (*Fernström 1950, s. 133.*)

Gustaf Sjöström, Hilma Hovstedt och ett antal byggnadsarbetare m.fl. satt i den s.k. *Lunda-kommittén* som beslutade om SAC:s bildande 1910, vilket var en reaktion på LO:s misslyckande under storstrejken 1909, där bl.a. 2 167 lundensiska arbetare deltog. Året innan, 1908, sprängde *Anton Nilson*, medlem i Ungsocialisterna i Malmö, strejkbrytarbåten *Amalthea* i luften. Smällen hördes ända till Lund, där Gustaf satt på *Café Framtiden*. Han ringde till *Café Nutiden* i Malmö och fick händelsen bekräftad av Anton själv. (Ungsocialismen – historik. Sthlm 1917, s. 102).

De radikala diskussionsgrupperna DUG och DYG samt Clarté hade vid denna tid ett visst inslag av anarkister, tillsammans med radikala vänstersossar. "Tua-kotteriet" var Lunds kulturradikala underground. *Hinke Bergegren* gästade Lund sista gången 1921.

1940 hade Studentafton i Lund en celeber gäst. 15 april 1932 talade anarkisten Emma Goldman på AF under rubriken "Diktatorspolitik".

"Lunds studenter hade nöjet att se och höra henne på talartribunen vid en studentafton – hon tömde sin vredes skålar skäligen opartiskt över bolsjeviker, fascister och nazister" sägs det i BLM nr 4 april 1933.

Så tar vi ett litet hopp framåt i tiden igen. Under det extatiska året 1968 fanns också individualanarkister som *Klas Hellborg*, känd för att bland annat ha huggit ner tavlan av Karl X på Aten, kapat brandslangen i Båstad, lagt ut stubintråd i Lundagård under Universitetsjubiléet, slagits med Svarta Pantrarna, bildat LOSK (Lunds Okristliga Studentklubb) och stört ett (s)-valmöte med utropet "Nu skall överklassvinet tala!" 1968 var Klas och jag själv de enda två anarkisterna i en solidaritetsdemonstration för Majrevolten i Frankrike här i Lund (vi skulle snart bli betydligt fler). Klas uppfann vid det tillfället slagordet "Ta kål – på De Gaulle!" Den politiska spänningen var på kokpunkten och myndigheterna darrade inför vad som pågick i Paris.

Lunds Anarkistgrupp var en svensk anarkistgrupp verksam under åren 1969–1973. Gruppen tillkom i den våg av lokala anarkistgrupper som uppstod i Sverige i Majrevoltens kölvatten. Bildandet av en anarkistgrupp diskuterades 1968, men Lunds Anarkistgrupp anses ha bildats först våren 1969 av två anonyma personer. Den fick snart flera medlemmar och började hålla regelbundna möten på Lunds Bokcafé och i AF-borgen. Gruppen

utgav tidskriften Lunds Fria Press.[1] Verksamheten koncentrerades senare till bostadskollektivet på Trädgårdsgatan, och där utgavs också en del nytryck av anarkistiska klassiker. Gruppen var inte särskilt stor men mycket aktivistisk, och fick ett betydande stöd från allaktivisterna; 500 personer kunde lätt improvisera ett torgmöte eller en blockad av kommunhuset.

Aktioner.

- Tre ockupationer för ett allaktivitetshus i Lund 1969: från och med den 17 maj på Västra Mårtensgatan, från och med den 31 maj på Kiliansgatan 7, samt över dagen den 10 oktober på Råbygatan 2.[2][3][4]
- Tomburksåterlämning (med ett brak!) i AB Plåtmanufakturs lokaler för det skenheliga "Håll Skåne Rent" [5]
- Bilfritt-centrum-aktioner
- Kampanj för Saluhallens bevarande
- Karl XII-tågets avskaffande
- SKI (Svenska Kommittén för Indokina)
- Kritik av Kontaktkonferensen Universitet-Näringsliv
- Kampanj för privata umgängesrum på fängelserna
- "Stoppa Matchen" i Båstad
- Vägra Värnplikts-aktion
- Domkyrkoaktion mot den sydafrikanska regimen.[6]
- En kampanj mot den politiska psykiatrin, med ett attentat mot Rättspsykiatriska Kliniken i Lund, som brändes ner den 30 januari 1970, just före invigningen. [7][8][9]

Gruppens verksamhet varade till 1973, då den tillsammans med Malmö Ungsocialistiska Klubb (MUSK) inför valet gav ut serietidningen Valhoppet och kortleken De Löjliga Partierna. Därefter splittrades gruppen. "Förbundet Arbetarmakt" hade tyvärr en sådan inverkan, men det varade inte så länge; anarkismen överlever alltid. Medlemmarna fångades sedan upp av gröna vågen. De avsatte därefter produktions- och bostadskollektiv över hela Sverige varav flera är aktiva än dag.

Antifascism. 30 november 1991 och 2008.

Fackeltåget genom Lund till Karl XII ära var kontroversiellt redan vid starten för 135 år sedan. Vid slutet av 1980-talet tillkom allt fler nynazistiska inslag som Hitlerhälsningar, hakkors och antisemitiska slagord. Höggradigt berusade skinnskallar utgjorde en allt större del av det lilla fackeltåget och motdemonstrationerna samlade flera tusen personer. Enorma polisinsatser med containrar, helikoptrar, avspärningar av Lundagård och en närmast militär bevakning gjorde Lund till en belägrad stad detta datum.

1991 bestämde sig en bred antirasistisk koalition med de frihetliga i spetsen för att stoppa marschen. Man genomförde en blockad på Stora Södergatan mot fackeltågets marschriktning, med barrikader och tillresta kamrater från Danmark. Polisen gav upp och fackeltåget inställdes. Detta blev i praktiken slutet på Karl XII-firandet den 30 november som numera istället räknas som en antirasistisk märkesdag i Lund. Lund var nu en nazifri zon. På platsen för det som utspelades 1991 placerades tio år senare ett minnesmärke med texten "Här stoppades rasismen 1991-11-30". Ett halvhjärtat försök att återuppliva fackeltåget gjordes 2008 men utan den minsta framgång; från 2009 och fram tills idag kommer inga nazister eller medlemmar i 30-novemberföreningen alls. Fackeltåget är nerlagt. Lunds Kommun försökte ta åt sig äran men segern över Karl XII-spektaklet var uteslutande de aktiva antifascisternas tillsammans med Lunds radikala befolkning. Motstånd lönar sig i längden! Och Lund ska fortsätta vara en nazifri zon.

Wapiti, India Däck och Vilda Väster.

I Lund fick anarkisterna överta "Svarta lådan", en mycket liten kiosk vid Domkyrkan, av Miljöpartiet 1985. Det omåttligt populära anarkistiska bokcaféet Wapiti (namnet från en varelse i boken "Dagarnas skum" av Boris Vian) hade lokal på Kiliansgatan 1986-1992, och 1997 innehades lokalen Underjorden i en källare på Kungsgatan också under en tid. India Däck (efter en firma som importerade bildäck från Indien i den lokalen) fanns på Bankgatan från år 2000 och India Däck Bokcafé på Stora Algatan 3 från och med 2002. India Däck Crew består av socialister av olika schatteringar, kön och ålder som driver bokcaféet som ett gemensamt ideellt projekt under direktdemokratiska former. De grupper som står närmast, bland flera, är kanske AåA och SUF, men många närstående organisationer använder lokalerna och bokhyllorna fylls med socialistisk, anarkistisk och feministisk litteratur. En mängd direkta aktioner har företagits, inklusive deltagande i Skåne Socialt Forum,

Kvinnodagen 8 mars, 1:a Maj-firande, 30 november, Pride, Kulturnatten och Ockupationsfestivalen. Föredrag, filmvisning, studiecirklar, kaffe, te, kalla delikatobullar, bokförsäljning, förlag, tidskrifter, tröjor, hemsida, stickers, vykort, affischer, fester, demonstrationer, schack, osv. Och inga fascister på våra gator, varken i Lund eller annars! Det blir bara fler aktiva hela tiden, och i alla åldrar; trevliga människor allihop. India Däck har under nästan 20 år blivit den utomparlamentariska vänsterns omtyckta vattenhål – och den kampen går vidare; anarkismen i Lund har kommit för att stanna, nu under det autonoma paraplyet tillsammans med feminism och socialism.

Under 2008 och 2009 genomfördes på nytt en lång rad husockupationer (den av *Smultronstället* varade i tre veckor) i Lund i protest mot bostadsbristen som kulminerade med en *Ockupationsfestival* där vi trots polisens enorma insats lyckades lura dem och ta och hålla flera hus. Ett 60-tal ockupationer spred sig sedan över hela landet som en löpeld. Och Lund fick till slut sitt Allaktivitetshus, Vilda Väster, 2015! Motstånd lönar sig och kampen har bara börjat.

Organiseringsarbetet har nu kommit igång på allvar. Vi stödjer kamper och sociala rörelser av många slag. Så här listar portalen *gatorna.info* grupper, media, sociala center och bokcaféer över hela Sverige 2019.

Grupper

- ABC Stockholm
- ABC Göteborg
- Allt åt Alla
- Antifascistisk Aktion
- Arbetarsolidaritet
- Asylgruppen Malmö
- Asylgruppen Norrköping
- Autonom Organisering
- Autonomous Revolutionary Nordic Alliance
- Bötesfonden
- Fånggruppen
- Ingen Människa är Illegal
- Kämpa Stockholm
- Mangla (Malmö)
- Motarbetaren
- Planka.nu
- Rojavakommittéerna
- SAC Syndikalisterna
- Smålands Nation
- Snutkoll
- Support Your Local Feminist (Malmö)
- Revolutionär Pride STHLM
- Svenska Rojavagrupperna
- Syndikalistiska Ungdomsförbundet

Bokcaféer/Webshops/Sociala center

- Amalthea (Malmö)
- Bokcaféet (Jkpg)
- Cyklopen (Sthlm)
- India Däck (Lund)
- Kafe 44 (Sthlm)
- Projektil (Uppsala)
- Red Deer Collective (Webshop)
- Syndikalistiskt Forum (Gbg)

Media

- Anarkism.info
- Bilda Kedjor (podcast)
- Motbrus (podcast)
- Svartröda Fåret (podcast)

Och även i utlandet känner man till "Lund's Anarchist Group". https://en.wikipedia.org/wiki/Lund%27s_Anarchist_Group

Anarkismen i Lund har alltså funnits i olika former under 153 år. Och det finns betydligt fler anarkister och andra autonoma idag än det gjorde då – och ännu fler hoppas vi bli. När vi så en dag har nått den kritiska massan blir det party. Då är du välkommen!

Noter.

1. ^ Lunds Fria Press 1/1969-8/1972.
2. ^ Cassé, Roy: Mot en gränslös gemenskap. Striden om Allaktivitetshuset 1969-70. Etnologiska Institutionen, Lunds Universitet 1994.
3. ^ Löfström, Thomas: Allaktivisterna. Paletten 4/1970.
4. ^ Ockupanter flydde upp på taket när Lis Asklund och TV-gänget greps. Aftonbladet 3/6 1969.
5. ^ Ollén, Lasse: Beröm för tidigt: Hopsamlade skräpet tömdes i PLM-lokal. Arbetet 9/9 1969.
6. ^ Westerberg, Anders (redaktör): Världspöblem och kyrkofrid. Domkyrkoaktionen i Lund november 1968. Fax 1970.
7. ^ Gyllene Flottan: Kung Gustafs Sardinier. Stockholm, Juni 1970, not 10.
8. ^ Nycander, Svante: Avskaffa rättspsykiatri! Aldus/Bonniers 1970.
9. ^ Quarnsell, Roger: Utan vett och vilja. Carlssons, Sthlm 1993. s. 334 ff.

Litteratur.

- Karl Fernström: *Ungsocialismen*. En krönika. Federativs 1950.
- Staffan Jacobson: *Anarkismens Återkomst*. India Däck Förlag 2006.
- Brink-Pinto/Pries: *30 november*. Kampen om Lund 1985-2008. Pluribus 2013.

Det Anarkistiska Biblioteket



Staffan Jacobson
Anarkismen i Lund
Kort historik
2019

<https://anarchyisorder.wordpress.com/2019/04/07/anarkismen-i-lund-kort-historik/>

sv.anarchistlibraries.net